

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Roberta Rich
THE HAREM MIDWIFE

Copyright © 2014 by Roberta Rich
All rights reserved, including the right to reproduce this
book or portions thereof in any form whatsoever.
Translation Copyright © 2016 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01679-6

**Canada Council
for the Arts**

**Conseil des Arts
du Canada**

We acknowledge the support of the Canada Council for the Arts for this translation.

Ova knjiga objavljena je uz podršku Kanadskog saveta za umetnost.

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

ROBERTA RIČ

Haremske
SUZE

Preveo Vladan Stojanović

Beograd, 2016.

Za Kena – moj sever, jug, istok i zapad

PRVO POGLAVLJE

Selo Kaš

Čerkeske planine
Osmansko carstvo
1578. godina

Lija je jednog prolećnog jutra, dok je sunce natapalo kamen zlatnom svetlošću, sušeći sinoćnu rosu i čineći svet čistim i mekim kao oblak, načinila grešku koja će je odvesti u smrt. Radilo se o sitnom, nevažnom previdu. Propustila je da čuje užasno blejanje najomiljenijeg crnog jagnjeta i krik njegove majke. Jagnje u nevolji uvek je znak opasnosti, ali je Lija čučala na padini brda, pevajući uspavanku na judeotatu, jeziku planinskih Jevreja.

Pevala je, milujući mlečnoplavi kvarcni kamen na kanapčetu oko vrata. Talisman, nazar bondžugu, štitio je Jevreje i muslimane od urokljivih očiju. Pevala je s velikim zadovoljstvom, uverena da je sama na planini.

U brdima je bilo vukova. Na većim visinama, gde nisu uspevali ni niski borovi, behu šatori Juruka, kozara. Crneli su se u daljini,

kao grabljivci. Šatorske motke izdaleka su podsećale na kandže spremne da se obruše na plen. Juruci su bili nomadsko pleme. Njihovi preci su pre nekoliko vekova osvojili anadoljske ravnice. Tutnjali su mongolskim stepama na okretnim i snažnim pastuvima, sejući smrt i razaranje. Lija nikada nije bila na visovima, u šatorima Juruka, niti je to želela. Njen svet sastojao se od majke, oca, braće, bake i, naravno, Elijezera, zgodnog momčića kome je obećana. Njeno selo, Kaš, u podnožju Čerkeskih planina, bilo je skup primitivnih kućica, zbijenih oko suncem sprženog brda, na pola dana hoda od šatora Juruka.

Njen brat izvodio je ovce na letnju ispašu. Tresla ga je groznica, pa je njegov posao zapao Liji. Devojčice nisu čuvalе stada. Znala je šta se dogodilo starijoj sestri. Bila je tako lepa da se otac šalio da tamo gde zgazi rastu divlje ruže. Rivka je sigurno zazivala pomoć. Niko je nije čuo izuzev kamenja i drveća savijenog od vetra. Lija je mislila da nema čega da se boji, dokle god joj oko vrata visi nazar, bakin poklon.

Kagali, porodični ovčarski pas, potražio je hlad u senci borova. Lizao je žuto krzno, okružen movama. Dva lešinara opušteno su plovila po nebu. Stado je odavno obrstilo svu divlju žalfiju i beli luk s pašnjaka. Ostali su samo retki buseni trave.

Lija se sagla i podigla kamičak. Dunula je u njega da bi ga očistila od prljavštine. Stavila ga je usta. Držaće ga s unutrašnje strane obraza da bi lakše izašla na kraj sa žeđi. Prazna kožna mešina visila joj je o pojasu. Odavno je popila svu vodu. Najbliži bunar bio je u Kašu. Kroz selo je tekao potočić oivičen pljosnatim stenama. Žene su u njemu prale veš. Kad se uveče vrati kući, dočekaće je miris majčinog paprikaša. Čuće oca kako podučava braću čitanju.

Prestala je da peva da bi duboko udahнула. Konačno je čula kuknjavu crnog jagnjeta. Podigla je kaftan. Vezala ga je oko pojasa da bi oslobodila noge. Uzela je bratovljev pastirski štap, koji je ležao pokraj nje. Ustala je i oslušnula. Jagnje je sve tiše blejalo.

Potrčala je uzbrdo drevnom utabanom stazom. Već tri zime nije pala ni kap kiše. Pukotine su ispresecale tlo. Podsećale su na razjapljena usta željna kiše. Procenila je da se blejanje jagnjeta čuje iz jaruge na vrhu brdske padine.

Ispljunula je kamenčić iz usta kad su grudi počele da joj se nadimaju od trčanja uzbrdo. Strahovala je da će se zadaviti. Stavila je dva prsta u usta i prodorno, otegnuto zviznula. Čekala je da se Kagali pojavi na vidiku. Bio je veličine ovna i tako prgave čudi da su ga, kad je u selu, vezivali lancem da ne bi naudio deci. Oko vrata je imao ogrlicu načičkanu gvozdanim šiljcima, potamnelu od sasušene krvi vukova, dovoljno neopreznih da napadnu njegovo stado.

Izbila je na vrh uzvišenja i čučnula na ivici jaruge. Gledala je i osluškivala. Ovca je bila pored nje. Poznala je prodorni bolni krik jagnjeta, tako sličan plaču novorođenčeta. Za punog meseca izvukla je zimsko jagnje iz majčine utrobe, potežući ga za sićušne papke. Crno jagnje s jednim plavim i jednim crnim okom bilo joj je najdraže u stadu. Žmirkajući, posmatrala je kako pokušava da oslobodi zadnju nogu, zaglavljenu između dva kamena pri dnu jaruge. Ovca je bespomoćno stajala pored Lije. Prednjim nogama toptala je po kamenom zemljištu, obasipajući siroto jagnje gomilom kamenčića.

Iznenada, ovca je izgubila ravnotežu. Iskrenula se i pala u vododerinu kad se ivica pukotine naglo obrušila pod njom. Trešnula je na poveću stenu. Lija je odozgo videla da je bodljikavi

čkalj posekao jednu životinju od stomaka do sise. Majka će, kad se stado vrati u selo, zatvoriti ranu cvetom konjskog kopita. Pokriće je mahovinom. Zalečiće je recitovanjem odlomka iz Tore, i četrdeset jedan put dunuće preko posekotine.

Lijin otac je, svake godine posle prolećnog otopljanja, mazao ovnujske grudi mešavinom sala i čađi iz kuhinjskih sudova. Činio je to da bi znao koju ovcu je ovan opslužio. Njegov čađavi znamen još je bio na ovčijim leđima. Crna mrlja dokazivala je da je opasana.

Lija se oprezno spuštala na sve četiri. Nije skidala pogled s ovce i njenog jagnjeta, ne obazirući se na kamenje koje joj je povređivalo kolena i dlanove. Otac će je izgrditi ako izgubi oba brava. Učiniće to s punim pravom. Nije trebalo da peva, već da pazi na stado.

Centimetar po centimetar spuštala se niz strmu vododerinu. Oslanjala se rukama, pokrećući lavinu kamenja. Vrućina u pukotini pojačavala je miris jagnjeta. Još je sisalo mleko. Liji se zavrtelo u glavi od prašine i zujanja insekata u uskom prostoru. Lice joj je bilo oznojeno i pokriveno slojem prašine. Konačno je stigla do dna jaruge.

Jagnje se zaglavilo između dva velika kamena. Nije moglo da mrdne. Iz blizine je primetila da mu kost viri iz prednje noge, kao domina od slonovače. Čula je kotrljanje kamenja kad je posegnula za jagnjetom. Podigla je pogled. Očekivala je da će videti Kagalijeve žute oči kako vire preko ivice pukotine. Nije opazila ništa izuzev lešinara koji su kružili po nebesima.

Lija je gurala i cimala kamenje, dok nije oslobodila jagnjetovu nogu. Ovca je mahnito blejala. Lija je opkoračila i uhvatila jagnje za krhku prednju nogu. Hitrim pokretom vratila je kost na

mesto. Iscepala je rub kaftana. Povezala je povređenu nogu tako dobijenom trakom. Počela je mučno uspinjanje, s povređenom životinjom ispod ruke. Jagnje se zakoprčalo i oslobodilo njenog stiska kad ga je prebacila preko ivice. Podigla se na mišiće za njim. Čekala je da povrati dah. Znala je da je čeka teži posao. Moraće da se vrati po ovcu.

Pogledala je oko sebe. Gde je ostatak stada? Na nekoliko koraka od sebe primetila je gomilicu žutog krzna. Kagali je ležao ispružen ispod busena divlje trave. Jezik mu je virio iz čeljusti. Oči su mu bile otvorene, a pogled ukočen. Nabrana koža gornje usne povukla se sa zuba. Zbog toga je izgledalo kao da reži. Činilo se da gleda preko njenog ramena. „Kagali?“ Približila mu se. Zašto nije skočio da je pozdravi? Uхватила ga je za gubicu. Nagnula se prema njemu i primetila da mu je grlo prerezano tako duboko da mu je glava zamalo odsečena.

Ukipila se u mestu. Odbijala je da poveruje sopstvenim očima. Krv je tekla iz rumene, zjapeće rane na vratu, natapajući Kagalijevo krzno. Možda bi pobegla da nije bilo tog trenutka oklevanja, kobne oduzetosti izazvane šokantnim saznanjem da nijedan vuk nije mogao da načini takvu ranu.

Podigla je pogled i ugledala muškarca u sivomrkoj koži – s nogama debelim kao krovna greda rodne kuće. Bio je tako krupan da je zaklonio sunce. Po visokim jagodicama i crnim očima, bezizražajnim poput kamenja, znala je da je Juruk. Kostí krupne životinje nanizane oko njegovog vrata zveckale su u ritmu plitkog disanja. Suzbila je sećanja na sestru i otvorila usta da vrisne. „Čuti, ili ću i tebe zaklati.“

Bio je iznad nje. Stiskao je nož, još vlažan od Kagalijeve krvi. Nije imao propisno pokrivenu glavu. Vezao je prljavu krpu oko

čela. Nosio je pocepane sandale na stopalima tako crnim da su se jedva razlikovala od obuće. Bio je pokriven ožiljcima. Smrdeo je na kozji sir i jogurt. Brada mu je blistala od masti. Izgledao je kao neko ko se valjao po blatu i prašini, trpeo ugrize insekata, grebanje trnja, gaženje kopitima podivljalih konja i sve to preživeo.

„Ko si ti?“, pitao je glasom koji je podsećao na grmljavinu s niskih oblaka. Govorio je grubim dijalektom, koji je jedva razumela.

„Nemoj me ubiti“, reče Lija.

„Ko si ti!“, zaurao je.

„Ja sam Lija, kći pastira Avrama.“

„Glasnije!“

Ponovila je reči.

„Gde živiš?“

„U Kašu.“ Selo je bilo predaleko da bi otac ili braća čuli njene krike. „Još sam dete.“ To je bila laž. Imala je četrnaest godina, ali bila je mršava za svoj uzrast. Uhvatio ju je ispod brade. Zagledao joj se u oči. „Tvoj otac ne mari za tebe, inače te ne bi samu poslao u planine.“

Lija je izbegavala njegov pogled. Posmatrala je njegovu tuniku od kamilje dlake, koja se kretala kao po vlastitoj volji. Uočila je da tako izgleda zbog bezbrojnih vašiju koje su milele po njoj. Njegov konj čupkao je travicu na nekoliko koraka odatle. Ništa od ovoga ne može biti stvarno – ni muškarac, ni konj. Sve je san, kao svet viđen kroz treperava krila leptira.

„Moj brat čuva stado. Danas leži kod kuće. Bolestan je od groznice.“

Čovek je zarežao. Jače ju je stegao. Obuzeo ju je talas mahnitog gneva. Znala je da je budalasto postupila čim su joj reči izletele iz usta: „Ubio si Kagalija. To ti nije trebalo.“

„Hrabra si za devojčicu.“

Uhvatio ju je za pojas i okrenuo naopako. Prodrmao ju je kao da prazni džak. Bajati okrajak ispao joj je iz kaftana. Odbio se o stenu. Kagalijev leš bio je tako blizu njenog lica da je namirisala krv.

Bacio ju je na tlo. Od udarca je ostala bez daha. Gledala je kako Juruk podiže komad hleba s tla i kako ga gura u usta. Žvakao je i gutao. Stiskala je nazar ispod kaftana. Trljala ga je napred-nazad da bi se smirila. Dodirivala je glatki kamen, zamišljajući složene šare u njegovim dubinama.

Gurnula je nazar u kaftan kad je Juruk čučnuo da bi pokupio mrvice. Podigla se na noge, zahvalna što je nosila stare, a ne nove sandale, koje joj je otac nedavno napravio, zato što su joj ove druge bile previše komotne zbog predugih kaiševa. Kad bi se samo zemlja otvorila da je sakrije. Kad bi mogla da otpuzi u pukotinu i nestane. Oslonila se na oveću stenu i duboko udah-nula. Bila je najbolji trkač u selu, brža od svih dečaka.

Pojurila je.

Čula je kako Juruk trči do konja i baca se u sedlo. Jurila je nizbrdo ka selu. Otac, ujaci i braća odrubiće divljakovu glavu s ramena, baš kao on Kagalijevu.

Stotinak koraka kasnije, oveći kamen popustio je pod njenom težinom. Zateturala se, pala i počela da se kliza. Prljavština joj je ispunila nozdrve i usnu duplju.

Juruk je sjahao. Očas se stvorio iznad nje. Zgrabio ju je oko pasa. Zamahnuo pesnicom. Udario je iza uha. Glava joj se trgla u stranu od siline udarca. Sunce joj je eksplodiralo pred očima. Zgrabio ju je za kosu i zabacio joj glavu, otkrivajući joj grlo. Bacakala se. Ujela ga je za ruku. Čvrsto je stiskala zube, ali uzalud.

Zabacio ju je preko ramena. Prljavo krzno presekle joj je dotok vazduha. Žurio je preko suvog kamenja ka konju. Nosio ju je bez napora, iako je pokušavala da ga šutne u međunožje. Zarežao je nešto njoj nerazumljivo na svom grlenom jeziku.

Odneće je saplemenicima, umotanu u prljavu kožu, kao što bi vuk odvukao sveže umoren plen mladuncima. Iskoristiće je. Ubiće je bez imalo griže savesti kad se izređaju na njoj. Zavrnuće joj šiju, kao prestareloj kokoški. Plačući je poskakivala na njegovim leđima. Glavom je lupkala po torbi od kozje kože. Videla je pastuvove noge i trake suvog mesa koje su visile sa sedla. Kanap nazara pukao je kad ju je prebacio s ramena na jabučicu sedla. Zakačio se za jednu od traka. Pružila je ruku i dohvatila kamen, pre nego što je završio pod konjskim kopitima. Juruk je prebacio noge preko sedla. Dohvatio je uzde i obrnuo konja u pravcu Kaša.

Jabučica sedla se posle svakog koraka dublje zarivala u njen nežni stomak. Krv joj je udarila u glavu. Klatila se u ritmu konjskog galopa. Zavrtelo joj se u glavi. Svetlost se zamutila i zgasla. Ležala je na tlu kad je došla sebi. Kamenje ju je bockalo po leđima. Kaftan joj je bio izgužvan oko pojasa. Gledala je u nebesa i oblake. Sunce je zalazilo. Nije znala koliko dugo je ležala na tlu. Uvo ju je bolelo. Opipala je glavu i pronašla čvorugu veličine zimske jabuke.

Juruk ju je opkoračio. Osmehivao se, otkrivajući bezube desni. Bacakala se i migoljila pod njim. U besu je dohvio kamen. Podigao ga je iznad glave. Spremao se da joj smrska lice. Oklevao je. Lija počeo da se moli: *Bože, dopusti da me ovaj divljak brzo ubije ako je moja smrt tvoja volja. Bolje da me ubije, nego da me obeščasti.*

Pomislila je na porodicu. Ko će napasati stado pored nje mrtve i bolesnog brata? Ko će hraniti baku ovčijom supom? Ko će pomagati majci u pečenju hleba? Ko će igrati kockice s ocem? I šta će biti s njenim verenikom? Ko će mu roditi sinove? Zar u Tori ne piše da je sudbina blagonaklona prema snalažljivima i hrabrima? Nagnula se u stranu da bi se izvukla ispod Jurukovih nogu. Uspravila se na sve četiri, povratila ravnotežu i teturajući se potrčala što je brže mogla. Sunce je sijalo preko njenog desnog ramena. Selo je sigurno pravo nizbrdo. Dotrčala je do kamene uzvisine s koje se pružao pogled na selo u dolini. Pomislila je da je na pogrešnom mestu. Pocrneli domovi ispod nje, s dimom koji se dizao između greda, nisu mogli biti njeno selo Kaš. Ali eno poznatih kuća podignutih u polukrugu oko bunara. Njena kuća bila je najbliža borovom gaju. Magarac je bio vezan ispred nje. Vrata su visila na jednoj šarci. Vatra je proždimala krov. Juruci su pustošili među ruševinama. Gomilali su plen – tepihe, koturove tvrdog sira, ćilime, kiltove, ovčije kože i posuđe. Žene i deca bežali su na sve strane. Njena baka nepomično je stajala usred haosa. Zurila je u kuću kao opčinjena.

Lija je potrčala brže nego ikad. Pala je i ustala, ko zna koliko puta, svesna Juruka koji je tutnjao na konju iza nje. Kad je prišla selu, videla je da baka nosi njenog malog brata u naručju. Zamalo nije stigla do njih, kad je čula glasno *krc*, slično pucnju volujskog biča. Baka je imala odviše slab sluh da bi podigla pogled. Zapaljena greda sa susedne kuće pala je na nju i bebicu. Smrvila ih je tako brzo da nisu stigli da ispuste ni glasa.

Htela je da svali gredu s njih, da izljubi bakino izabrano lice, da prihvati brata u naručje, sahrani ga u brdima i podigne kamentu piramidu nad njegovim grobom. Nije bilo vremena za to.

Mora pronaći oca. Gde je? Uvek ih je štitio. Zašto je dozvolio da se ovo dogodi? Čula je viku i urlike. Okrenula se u pravcu stravične buke. Horda Juruka na konjima jurišala je za nečim, na poljani iza kuća. Savili su se u sedlima da bi podigli predmet s blatnjavog tla. Jedan jahač ga je zgrabio. Podigao ga je do konjskog trbuha. Jahač do njega oteo mu je plen iz ruke kad je hteo da ga prebaci preko sedla. Žurno se udaljio s njim.

Nomadi su se zabavljali igrajući buzkaši, nadmetanje s obezglavljenom kozjom lešinom. Odvajkada su uživali u tom sportu. Ali nešto nije bilo kako treba. Lija se upinjala da vidi neobično poznat predmet oko kog su se divljaci otimali. Blagi bože. Odbijala je da poveruje svojim očima. Bio je to leš muškarca odsečenih nogu. Oko vrata je imao šal od plave vune koji mu je Lija isplela.

Prepoznala je telo svog oca, izubijano i beživotno, pokriveno blatom i konjskom balegom. Jedan jahač dokopao se leša bez udova. Vukao ga je po gomili kamenja na ivici poljane. Obznanio je pobedu trijumfalnim usklikom koji kao da je rascepio nebesa. Igra je bila gotova.

Nije imala vremena da padne na tlo, skrhana tugom, niti da zaroni lice u šake i zarida za ocem, koji ju je hranio pilavom i burekom iz svog tanjira i davao joj svoj pokrivač u zimskim mesecima, dok je vetar zviždao kroz pukotine njihovog skromnog kućerka.

Poslušaj me, o Izraele, Gospod je naš Bog, Gospod je jedan. She'ma Yis'ra'el Adonai Eloheinu Adonai echad.

Senka je pala po njoj. Juruk ju je sustigao i uhvatio. Prikleštio joj je ruke uz telo. Bacio bi je na tlo da nije uspela da se izmigolji. Njegovo seme ovlažice joj butine kad svrši. Zameniće ga drugi, treći, pa četvrti...

Haremske suze

Imaj milosti prema tvojoj kćeri Liji. Podrži me i pomози da ostanem uspravna. Pošalji mi vetar u leđa da bih brže trčala. Ulij mi nešto svoje snage, da ne bih poklekla pred iskušenjima. Izgubiću glas od glasnog slavljenja tvog imena, ako me izbaviš od ovih divljaka.

DRUGO POGLAVLJE

Četvrt Eminonu

Konstantinopolj

Hana je provirila kroz prozorske kapke kad je čula kloparanje točkova po kaldrmi i zvonjavu zvončića na konjskom amu pod prozorom. To su bili nesvakidašnji zvuci u ovom kraju punom pešaka i konjanika. Širom je otvorila prozor. Nagnula se preko simsa.

To nije bila najbolja niti najgora kočija iz carskog harema. Da, tugra sultana Murata III bila je kaligrafskim zlatnim slovima ispisana na vratima. Da, crvenkastosmeđa kobilica nosila je nojevo perje na glavi. Da, njen bilav, lanac od grudnog oklopa do trake na nosu zbog kog nije mogla da podigne glavu, bio je vešto izrađen, ali ne od zlata, već od srebra. Kobilica blago deformisanih zadnjih nogu očigledno je prešla svoj zenit. Vukla je kočiju sama, bez parnjaka. Na uskoj klupi nije sedeo livrejisani kočijaš, već stari, večito namršteni Suat, rob iz Čerkezije. Turban mu je nakrivo stajao na glavi. Na njemu je bilo mnogo tragova prstiju,

od čestog nameštanja zbog vožnje neravnim ulicama. Zavalio se u sedište i spustio uzde na konjske sapi. Hana je mnogo puta neuspešno pokušala da izmami osmeh na Suatovim bezubim usnama, na nesigurnom osmanskome jeziku carstva koji je učila od komšija.

Kočija je stajala u mestu, ali su se zvončići razlegali u ritmu kobilinog disanja. Bili su sastavni deo konjske opreme da bi svi na ulici znali da se približava carska kočija. Svi koji bi ih čuli morali su da se sklone s puta i pogledaju u stranu da ne bi videli neku ženu iz harema. Ali ko bi, izuzev babica poput Hane ili žena najgore vrste, bio dovoljno nerazborit da izađe na gradske ulice posle mraka? Šta bi, za ime božje, moglo biti tako važno kad su u ovo doba poslali po nju? U jedno je bila sigurna: nisu je zvali zbog porođaja u carskom haremu.

Ista kočija je pre dve godine, nedugo po Haninom i Isakovom dolasku u Konstantinopolj iz Venecije, stala ispred njenih vrata da bi je odvezla u carski harem da pomogne pri porođaju Safije, sultanove voljene žene, s kojom je opštio otkad ju je prvi put video pre mnogo godina. Pričalo se da ga je činima vezala isključivo za sebe. Koliko se Hana te noći iznenadila, kad je čula da se kočija zaustavlja ispred njihove kuće, mnogo većeg zdanja od onog koje su mogli da priuštite u Veneciji, gde su živeli u majušnom jednosobnom stanu, skrivenom iza teških drvenih vrata geta.

Konstantinopoljske komšije su te noći radoznalo virile s balkona, zaklonjene drvenim paravanima, posmatrajući kako Hanu odvozi carska kočija.

Nije bila spremna na prizor carskog harema – crnaca eunuha, golemih dvorana, sjajnih plavo-belih pločica iz Iznika,

impozantnih krovova paviljona, delikatnog šerbeta ohlađenog snegom dovezenim s planine Olimp, udaljene nekoliko stotina kilometara.

Samo je krv praćena kricima majke na porođaju delovala poznato. Sirota Safija hrabro se borila, ali je njen trud bio uzaludan. Kako je Hana – Jevrejka, strankinja, izbeglica iz Venecije, tek pristigla u grad – privukla pažnju Visoke porte? Za to je mogla da zahvali prijateljici Ester Mandali, sefardskoj Jevrejki. Snabdevala je harem raznom robom i bila osoba od validinog poverenja. Upoznala je moćnu sultanovu majku s Haninim veštinama. Dvor će jednog dana, ako bog da, naručiti svilene šatore iz radnje njenog supruga Isaka. U palati je već radilo nekoliko babica. Kršne seljanke s blaženim osmesima posadile bi majke na orahovu stolicu za porođaj i puštale Alaha da se pobrine za sve. Hana nije tako radila. Oslanjala se na lekovite trave i koristila raznovrsne alatke. Nije se ustručavala da postavi pitanja iskusnijima od sebe. Kuražila je klonule duhom, ulivala snagu slabima i nadu obeshrabrenima.

Hana se iskrcala iz kočije u noći Safijinog porođaja u carskoj palati. Okretna robinjica iz Alepa uhvatila ju je za ruku na ulazu u harem. Zajedno su protrčale kroz vrt, pored validinog hamama, parnog kupatila. Stigle su do sultanijinog paviljona za rađanje, specijalno opremljenog za tu priliku. Bio je ukrašen zavesama od izvezene svile, protkane rubinima, smaragdima i biserima sa skladnim prizorima rajskih vrtova. Jorgani i prekrivači bili su crvene boje. Iznad divana visila je izvezena vreća. Hana je znala da je u njoj Kuran. Na dnu divana bila je glavica crnog luka punjena belim lukom i nabijena na zlatni ražanj. Zlatne posude za pranje, porcelanski bokali i drugi pribor stajali su na niskim lakiranim